

Становище

от

Доц. д-р Светлин Върбанов Върбанов, д.м.

Катедра по психиатрия и медицинска психология при
Медицински университет "Проф. д-р Параскев Стоянов"-гр. Варна

Във връзка със Заповед на Ректора на Медицински университет Плевен №289 от 02.02.2021 година, на основание ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ, чл.45 ал.1 и 2 от Правилника за развитие на академичния състав на Медицински университет – Плевен, Решение на Академичния съвет (Протокол №34 от 01.02.2021 г.) и протокол № 1 от заседание на Научното Жури.

Относно: Конкурс за придобиване на образователна и научна степен „Доктор” в област на висше образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.1. Медицина и научната специалност „Психиатрия” на д-р Росица Кирилова Якимова-Ценова

Тема на дисертационния труд: „Клинико-епидемиологични аспекти на пременструален синдром и особености при коморбидност с депресивно и паническо разстройство“.

Научен ръководител: Доц. д-р Петранка Чумпалова, д.м.

Кратки биографични данни

Д-р Росица Якимова-Ценова е завършила висше образование в Медицински университет – София през 1995 г., специалност „медицина“. През 2001 г. придобива специалност по психиатрия. Към настоящия момент е асистент към катедра „Психиатрия“, Медицински университет – София и е началник на Втора психиатрична клиника към УСБАЛНП „Св. Наум“, гр. София

Значимост и актуалност на темата

Значимостта на темата се обуславя от широкото разпространение на ПМС и отражението му върху ежедневното функциониране и здравословното състояние на жените. Отделни пременструални симптоми се регистрират при приблизително 80% от жените в общата популация, 20 до 42% съобщават за по-обезпокоителни симптоми, които засягат доловимо общото здравословно състояние, както и междуличностовите взаимоотношения у дома и на работното място. Между 2% и 6% от жените изпитват такива тежки симптоми, че здравето им съществено се уврежда. Очакваната коморбидност с други психични разстройства е висока, тъй като ПМС се извява в хода на поне две десетилетия от житейският път на жената.

Същевременно оценките за разпространението и тежестта на ПМС показват значими разлики в отделните култури и етнически групи, като към настоящия момент липсват изчерпателни данни относно българската популация.

Структура на дисертационния труд

Дисертационният труд съдържа 150 страници, включващи 27 фигури, 28 таблици и приложение. Цитирани са 246 литературни източници, от които 6 на кирилица и 154 – на латиница. Дисертационният труд е структуриран съгласно изискванията на Правилника за приложението на Закона за развитие на академичния състав в Република България и включва: съдържание, въведение, литературен обзор, хипотеза, цели и задачи, материали и методи, обсъждане, изводи, приноси, ограничения и възможности за бъдещи разработки, заключение, и завършва с книгопис. Представянето е разбираемо. Текстът е ясен, лесно четим, с логическа последователност между отделните части. Онагледяването на получените резултати е добро, налице е адекватен баланс между отделните раздели.

В литературният обзор са разгледани изчерпателно различни аспекти, касаещи темата на дисертационния труд – същност на ПМС и ПМДР, биологични и генетични основи на ПМС, клинична картина, коморбидност и асоциация на ПМС с депресивно разстройство, терапевтични опции. Обърнато е внимание и на методологичните проблеми при изследването на ПМС. Обхванатият литературен материал е обширен, разнообразен, съвременен и целенасочено обработен.

Целите на изследването е ясно формулирана. Задачите са конкретни и дават възможност за постигане на поставените цели.

Дизайнът на проучването е подходящ за поставената цел.

Изследването включва 366 лица, разпределени в 3 групи, отговарящи на поставените включващи и изключващи критерии и цели на изследването.

Използваните инструменти са подходящи и позволяват адекватна оценка. Използвани са Скала за оценка на ПМС/ПМДР, Анкетна карта, Кратко международно Невропсихиатрично Интервю (M.I.N.I. 6.0.0.) Приложените методи за статистическа обработка на данните са добре познати и утвърдени – включват вариационен анализ, честотен анализ, Тест на Колмогоров-Смирнов, Хи-квадрат тест, Тест на Ман-Уйтни, Тест на Кръскал-Уолис. Данните са обработени с SPSS v. 13.0.

Получените резултати са коректно описани и кореспондират с формулираната хипотеза и поставените задачи.

Резултатите показват сходство между българската извадка и други етнически групи по отношение разпространението на ПМС.

Детайлното изследване на жени без пременструален синдром показва, че почти всички имат симптоми, независимо, че тяхната изява не достига синдромологично ниво. Те предхождат менструалното кървене и се оценяват като естествена част от нормалния менструален цикъл. При жените без разгърнат ПМС преобладават телесните

симптоми, като най-чести в пременструалния период са: раздразнителност, умора, повишен апетит, напрежение и болезненост на гърдите, подуване на корема, главоболие и треперене. Установено е, че с нарастването на възрастта честотата на психологичните симптоми се увеличава, а телесната симптоматика се утежнява, както и корелация между обогатяването на привичните пременструални усещания с психологични симптоми и утежняването както на психологичните, така и на телесните симптоми с разгръщането на ПМС.

Резултатите сочат, че в българската извадка най-чести симптоми са: раздразнителност, промени в апетита, болезненост и напрежение в гърдите, подуване на корема. Психологичните и телесните симптоми са еднакво представени.

Според получените резултати са оформени три различаващи се субгрупи на ПМС в зависимост от наличието или отсъствието на придружаващо паническо или депресивно разстройство. Установява се отчетлива разлика в типа ПМС при коморбидност. При коморбидно ПР преобладават телесните симптоми, при ПМС коморбиден с ДР-психологичните, а при ПМС без коморбидност тези симптоми са равномерно разпределени. Както при коморбидност с паническо разстройство, така и при коморбидност с депресивно разстройство, ПМС отчетливо се утежнява. Най-тежко изразена е симптоматиката на ПМС при коморбидно паническо разстройство, а най-леко – в групата без изследваните коморбидни психични разстройства

Извлечените от резултатите на проучването 10 извода отговарят на поставените цел и задачи.

Изведени са 8 приноса, от които 5 са оригинални теоретични, 1 е с потвърдителен характер и 2 са с предимно практическа насоченост.

Коректно са описани ограниченията на изследването, посочват се насоки за бъдещи научни разработки в областта.

Заклучение

Представеният дисертационен труд е собствено изследване с научно-практическа стойност. Д-р Росица Кирилова Якимова-Ценова показва задълбочени познания и възможности за систематизиране и осмисляне на съществуващите научни тези, конструиране на дизайн на собствено проучване и аналитично представяне на собствените резултати.

Представеният дисертационен труд на тема „Клинико-епидемиологични аспекти на пременструален синдром и особености при коморбидност с депресивно и паническо разстройство“ отразява няколкогодишна добре планирана и прецизно извършена задълбочена работа. В труда личи както широкото теоретично познаване на същността на проблема, така и стремежа към разширяване на научното познание в тази област. Видна е способността на докторанта да обобщава литературни данни, да формира логични хипотези, да провежда самостоятелно научно проучване със съвременна методология, да анализира резултатите му и да аргументира адекватно изводите от него. Научната разработка изцяло отговаря на изискванията за дисертационен труд за

придобиване на образователна и научна степен „доктор“ според Закона за развитието на академичния състав в Република България, Правилника за приложението му и Правилника за развитие на академичния състав в Медицински университет – Плевен. Изложеното ми дава основание да дам положителна оценка и уверено да препоръчам на уважаемото научно жури да гласува положително за присъждането на образователна и научна степен “доктор” по медицина над-р Росица Кирилова Якимова-Ценова.

гр. Варна
30.03.2021

Изготвил становището:

/Доц. д-р Светлин Върбанов, д.м. /

Opinion

from

Assoc. Prof. Dr. Svetlin Varbanov Varbanov, MD

Department of Psychiatry and Medical Psychology of the
Medical University Prof. Dr. Paraskev Stoyanov-city of Varna

In connection with Order of the Rector of the Medical University Pleven No. 289 of 02 February 2021, on the grounds of the Act on Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria, the Implementing Regulations of the Act on Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria, Article 45(1) and Article 45(2) of the Rules on Development of Academic Staff of the Medical University-Pleven, Decision of the Academic Council (Record No. 34 of 01 February 2021) and Minutes No. 1 of a meeting of the Scientific Jury.

Regarding: Competition for awarding an **MD** degree in the field of higher education: 7. Healthcare and Sports, professional field: 7.1 Medicine, and scientific specialty: **Psychiatry** to Dr. Rositsa Kirilova Yakimova-Tsenova

Topic of the dissertation thesis: *Clinical and Epidemiological Aspects of the Premenstrual Syndrome and Specifics in Comorbidity with Depressive and Panic Disorder.*

Tutor: Assoc. Prof. Dr. Petranka Chumpalova, MD

Brief biographical information

Dr. Rositsa Yakimova has graduated from the Medical University-Sofia in 1995, majoring Medicine. In 2001, she has been awarded a specialty in Psychiatry. To date, she is an assistant in the Department of Psychiatry of the medical University-Sofia and a head physician in the Second Clinic of Psychiatry of the University Hospital for Active Treatment in Neurology and Psychiatry St. Naum, city of Sofia.

Significance and relevance of the topic

The importance of the topic lies in the prevalence of PMS and its impact on the daily performance and health status of women. Particular premenstrual symptoms are reported by about 80% of women in the general population, and 20% up to 42% report even more disturbing symptoms that notably affect their overall health, as well as their interpersonal relationships at home and at work. Between 2% and 6% of women experience so severe symptoms that their health deteriorates significantly. The estimated comorbidity with other mental disorders is high, as PMS appears over at least two decades of one woman's life.

At the same time, assessments of the prevalence and severity of PMS show significant differences in individual cultures and ethnic groups, and for the time being there is no comprehensive data regarding the Bulgarian population.

Structure of the dissertation thesis

The dissertation thesis contains 150 pages, including 27 diagrams, 28 tables, and an appendix. 246 literary sources are cited, 6 of which are in the Cyrillic alphabet and 154 in the Latin

alphabet. The dissertation thesis is structured in accordance with the requirements of the Implementing Regulations of the Act on Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria; it includes a table of contents, introduction, literature review, hypothesis, objectives and tasks, materials and methods, discussion, findings, contributions, limitations and opportunities for further developments, conclusion and it ends with a book review. The presentation is comprehensible. The text is clear, easy to read, with a logical sequence between different parts. The illustration of the results obtained is good; there is an adequate balance between the different sections.

The literature review thoroughly examines various aspects related to the topic of the dissertation thesis: the essence of PMS and PMDD, biological and genetic basis of PMS, clinical picture, comorbidity and association of PMS with depressive disorder, therapeutic options. The methodological problems in the study of PMS are also considered. The literature covered is extensive, diverse, up-to-date, and targeted.

The objectives of the study are clearly formulated. The tasks are relevant and allow achieving the identified objectives.

The design of the study is relevant to the identified objective.

The study surveys 366 individuals divided into 3 groups that met the identified criteria for listing and de-listing and the objectives of the study.

The tools used are appropriate and allow for an adequate assessment. A PMS/PMDD rating scale, a questionnaire card, and the mini international neuropsychiatric interview (M.I.N.I. 6.0.0.) are used. The applied methods for statistical data processing are well-known and proven –they include variational analysis, frequency analysis, the Kolmogorov-Smirnov test, the Chi-squared test, the Mann-Whitney U test, the Kruskal-Wallis test. Data is processed with SPS v. 13.0.

The results obtained are accurately described and in line with the formulated hypothesis and identified tasks.

The results show similarities between the Bulgarian sample and other ethnic groups in terms of the prevalence of PMS.

A detailed study of women without premenstrual syndrome shows that almost all of them have symptoms, although their manifestation does not reach the syndromological level. They precede menstrual bleeding and are considered a natural part of the normal menstrual cycle. In women without advanced PMS, physical symptoms predominate, the most common in the premenstrual period being irritability, fatigue, increased appetite, breast tenderness and pain, bloating, headache, and trembling. It is found that with increasing age, the frequency of psychological symptoms increases and physical symptoms aggravate and that there is a correlation between adding psychological symptoms to the common premenstrual sensations and exacerbation of both psychological and physical symptoms with the advance of PMS.

Results show that in the Bulgarian sample, the most common symptoms are irritability, changes in appetite, breast pain and tenderness, bloating. Psychological and physical symptoms are equally represented.

According to the results, depending on the presence or absence of an underlying panic or depressive disorder, three different PMS subgroups are formed. There is a clear distinction of the type of PMS in comorbidity. In comorbid PD, physical symptoms predominate, in comorbid PMS with DR, psychological symptoms predominate, and in PMS without comorbidity, these symptoms are evenly distributed. Both in comorbidity with panic disorder, and comorbidity with depressive disorder, PMS is noticeably aggravated. The symptoms of PMS are most pronounced in patients with comorbid panic disorder, and the surveyed group without comorbid mental disorders suffers the mildest symptoms.

The 10 conclusions drawn from the results of the study are in line with the identified objective and tasks.

8 contributions are derived, 5 of which are original theoretical, 1 is confirmatory, and 2 are mostly practical.

The limitations of the study are accurately described, and guidelines for further scientific developments in this area are indicated.

Conclusion

The presented dissertation thesis constitutes author's research of scientific and practical significance. Dr. Rositsa Kirilova Yakimova-Tsenova shows deep knowledge and ability to systematise and rationalise the existing scientific research, to develop the design of her own study, and to present in an analytical way her own results.

The presented dissertation thesis on the topic *Clinical and Epidemiological Aspects of the Premenstrual Syndrome and Specifics in Comorbidity with Depressive and Panic Disorder* is a result of several years of well-planned and accurately conducted thorough work. The thesis shows both a broad theoretical knowledge of the essence of the problem and the desire to expand the scientific knowledge in this area. The ability of the doctoral student to generalise literary data, to form logical hypotheses, to conduct independent scientific research using the contemporary methodology, to analyse the results, and to adequately support the conclusions from it is beyond any doubt. This scientific work fully meets the requirements for a dissertation thesis for awarding an MD degree in accordance with the Act on Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria, the Implementing Regulations of the Act, and the Rules on Development of Academic Staff of the Medical University-Pleven. In light of the foregoing, I come to a positive assessment and confidently recommend the honourable scientific jury to vote positively in favour of the award of the MD degree "Doctor of Medicine" to Dr. Rositsa Kirilova Yakimova-Tsenova.

City of Varna
30 March 2021

Opinion prepared by:
/Assoc. Prof. Dr. Svetlin Varbanov, MD/